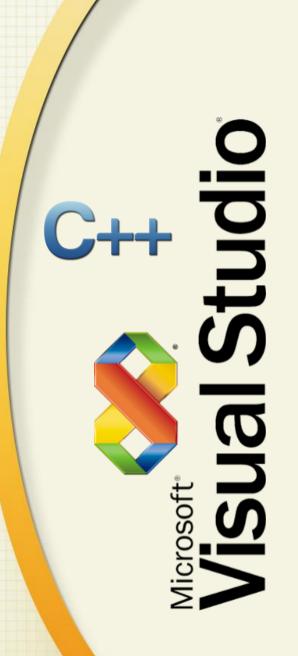
CHƯƠNG 3. LỚP VÀ ĐỐI TƯỢNG

ThS. Trần Anh Dũng

Nội dung

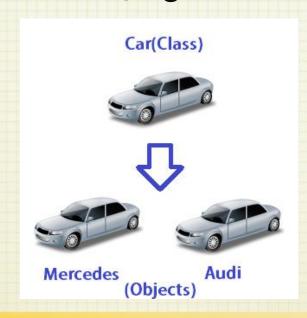
- Cú pháp khai báo lớp
- Định nghĩa hàm thành phần của lớp
- Khai báo và tạo lập đối tượng
- Phạm vi truy xuất
- Phương thức thiết lập Constructor
- Phương thức hủy bỏ Destructor
- Phương thức Truy vấn, Cập nhật
- Thành viên tĩnh static member

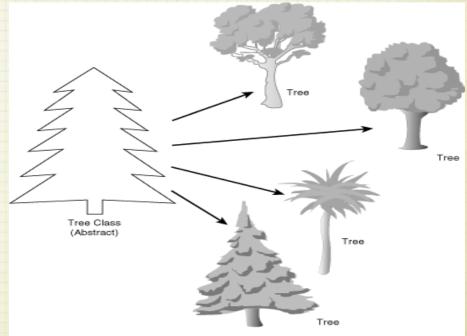
Lớp trong C++

- Một lớp bao gồm các thành phần dữ liệu (thuộc tính) và các phương thức (hàm thành phần).
- Lớp trong C++ thực chất là một kiểu dữ liệu do người sử dụng định nghĩa.
- ❖ Trong C++, dùng từ khóa class để chỉ điểm bắt đầu của một lớp sẽ được cài đặt.

Lớp đối tượng

Lớp là một mô tả trừu tượng của nhóm các đối tượng cùng bản chất, ngược lại mỗi một đối tượng là một thể hiện cụ thể cho những mô tả trừu tượng đó.

Cú pháp khai báo lớp

```
class <tên lớp>
  //Thành phần dữ liệu
  //Thành phần xử lý
```

```
class (class-name)
{
  private:
  variable declarations;

  public:
  function declarations;
};
```

Cú pháp khai báo lớp

```
class <tên lớp> {
 private:
 <khai báo thành phần riêng trong từng đối tượng>
 protected:
 <khai báo thành phần riêng trong từng đối tượng,
  có thể truy cập từ lớp dẫn xuất >
 public:
  <khai báo thành phần công cộng>
```

Cú pháp khai báo lớp

```
Header
                                   class Rectangle
  class class name
                                      private:
                                       int width;
      Access_Control_label<
                                       int length;
              members;
                                      public:
             (data & code)
                                       void set(int w, int l);
     Access_Control_label
                                       int area();
             members;
                                   };
             (data & code)
};
```

Các thành phần của lớp

- Thuộc tính: Các thuộc tính được khai báo giống như khai báo biến trong C
- Phương thức: Các phương thức được khai báo giống như khai báo hàm trong C. Có hai cách định nghĩa thi hành của một phương thức
 - Định nghĩa thi hành trong lớp
 - Định nghĩa thi hành ngoài lớp

Cơ chế tạo lập các lớp

- Xác định các thuộc tính (dữ liệu)
 - Những gì mà ta biết về đối tượng giống như một struct
- Xác định các phương thức (hình vi)
 - Những gì mà đối tượng có thể làm
- Xác định các quyền truy xuất

Định nghĩa hàm thành phần

Cú pháp định nghĩa các hàm thành phần ở bên ngoài khai báo lớp:

```
<tên kiểu giá trị trả về> <tên lớp>::<tên hàm> (<danh
  sách tham số>)
  <nội dung >
Ví dụ:
void point::display() {
```

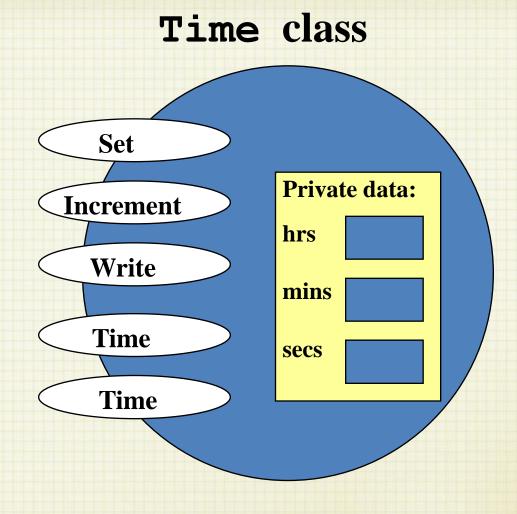
Định nghĩa hàm thành phần

```
class Rectangle
    private:
      int width, length;
    public:
                                                    class name
      void set (int w, int l);
                                                   member function name
      int area() { return width*length; }
 };
                              void Rectangle :: set (int w, int l)
inline
                                 width = w;
                                 length = l;
                                                scope operator
```

Ví dụ lớp Time

```
class Time {
 public:
  void Set (int hours , int minutes , int seconds);
  void Increment ( );
  void Write ( ) const;
  Time (int initHrs, int initMins, int initSecs); //constructor
  Time ();
                                          //default constructor
 private:
             hrs;
  int
             mins;
  int
  int
            secs;
```

Ví dụ lớp Time

- Khai báo và tạo đối tượng:
 - <ten lớp> <ten đối tượng>;
- ❖Gọi hàm thành phần của lớp
 - <ten đối tượng>.<tên hàm thành phần> (<danh sách các tham số nếu có>);
 - <ten con trỏ đối tượng>-><ten hàm thành phần> (<danh sách các tham số nếu có>);

```
class Rectangle
  private:
    int width;
    int length;
  public:
    void set(int w, int l);
    int area();
};
```

r1 is statically allocated

```
width = 5
length = 8
```

```
class Rectangle
  private:
    int width;
    int length;
  public:
    void set(int w, int l);
    int area();
```

```
r2 is a pointer to a Rectangle object
  main()
     Rectangle r1;
    r1.set(5, 8);
                    //dot notation
    Rectangle *r2;
     r2 = &r1;
     r2->set(8,10);
                    //arrow notation
  5000
                      r2
                       6000
   width = 8
   length = 10
                          5000
```

```
class Rectangle
  private:
    int width;
    int length;
  public:
    void set(int w, int l);
    int area();
};
```

```
r3 is dynamically allocated
main()
   Rectangle *r3;
  r3 = new Rectangle();
   r3->set(80,100); //arrow notation
   delete r3;
\Rightarrow r3 = NULL;
   6000
      NULL
```

- Xây dựng lớp Điểm (Point) trong hình học 2D
 - Thuộc tính
 - Tung độ
 - Hoành độ
 - Thao tác (phương thức)
 - Khởi tạo
 - Di chuyển
 - · In ra màn hình
 - . . .

```
/*point.cpp*/
#include <iostream>
using namespace std;
class point {
       /*khai báo các thành phần dữ liệu riêng*/
       private:
              int x,y;
       /*khai báo các hàm thành phần công cộng*/
       public:
              void init(int ox, int oy);
              void move(int dx, int dy);
              void display();
```

```
void point::init(int ox, int oy) {
  cout<<"Ham thanh phan init\n";
   X = OX; Y = OY;
  /*x,y là các thành phần của đối tượng gọi hàm thành phần*/
void point::move(int dx, int dy) {
  cout<<"Ham thanh phan move\n";
   x += dx; y += dy;
void point::display() {
  cout<<"Ham thanh phan display\n";
  cout<<"Toa do: "<<x<<" "<<y<<"\n";
```

```
void main()
  point p;
  p.init(2,4); /*gọi hàm thành phần từ đối tượng*/
  p.display();
                               Ham thanh phan init
  p.move(1,2);
                               Ham thanh phan display
  p.display();
                              Toa do: 24
                               Ham thanh phan move
                               Ham thanh phan display
                              Toa do: 3 6
```

Phạm vi truy xuất

- Trong định nghĩa của lớp ta có thể xác định khả năng truy xuất thành phần của một lớp nào đó từ bên ngoài phạm vi lớp.
- private, protected và public là các từ khóa xác định phạm vi truy xuất
- Mọi thành phần được liệt kê trong phần public đều có thể truy xuất trong bất kỳ hàm nào.
- Những thành phần được liệt kê trong phần private chỉ được truy xuất bên trong phạm vi lớp.

Phạm vi truy xuất

- Trong lớp có thể có nhiều nhãn private và public
- Mỗi nhãn này có phạm vi ảnh hưởng cho đến khi gặp một nhãn kế tiếp hoặc hết khai báo lớp.
- Nhãn private đầu tiên có thể bỏ qua vì C++ ngầm hiểu rằng các thành phần trước nhãn public đầu tiên là private.
 Class Name

+ public - attribute
- private - attribute
+ protected + operation
+ operation
+ operation

Phạm vi truy xuất – Ví dụ

```
class TamGiac{
 private:
  float a,b,c;/*độ dài ba cạnh*/
 public:
  void Nhap();/*nhập vào độ dài ba cạnh*/
  void In();/*in ra các thông tin liên quan đến tam giác*/
 private:
  int Loaitg();//cho biết kiểu của tam giác: 1-d,2-vc,3-c,4-v,5-t
  float DienTich();/*tính diện tích của tam giác*/
```

Phạm vi truy xuất – Ví dụ

```
class TamGiac{
 private:
  float a,b,c;/*độ dài ba cạnh*/
  int Loaitg();//cho biết kiểu của tam giác: 1-d,2-vc,3-c,4-
    v,5-t
  float DienTich();/*tính diện tích của tam giác*/
 public:
  void Nhap();/*nhập vào độ dài ba cạnh*/
  void In();/*in ra các thông tin liên quan đến tam giác*/
};
```

Tham số hàm thành phần

```
void point::init (int xx, int yy){
    x = xx;
    y = yy; //x, y la thanh phan cua lop point
}
```

Hàm thành phần có quyền truy nhập đến các thành phần private của đối tượng gọi nó

Tham số hàm thành phần

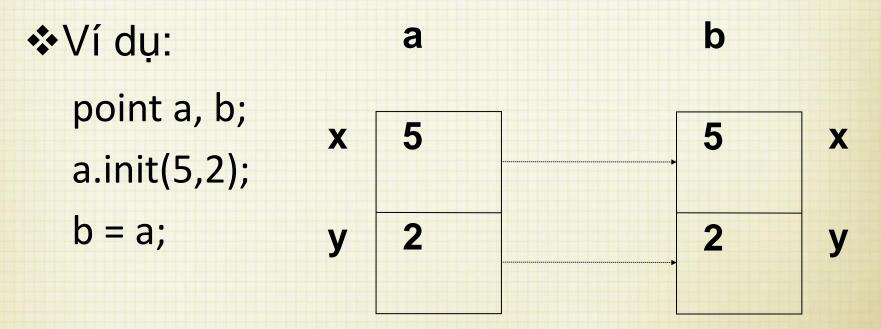
```
inthammtthamhgo(paminto) (uyèn truy cập đến tất cả
                cácrthanh (xhàptpri& atey = tipat.y) trong, tham
} chiếu đối tượng hay con trỏ đối tượng có cùng
intkpoontion of the care of the control of the care of
                nó. return (x==pt\rightarrowx && y==pt\rightarrowy);
int point::Trung (point &pt) {
                                             return (x==pt.x && y==pt.y);
```

Con trở this

- Từ khóa this trong định nghĩa của các hàm thành phần lớp dùng để xác định địa chỉ của đối tượng dùng làm tham số ngầm định cho hàm thành phần.
- Con trỏ this tham chiếu đến đối tượng đang gọi hàm thành phần.
- ❖ Ví dụ:
 int Trung(point pt){
 return (this → x == pt.x && this → y == pt.y);
 }

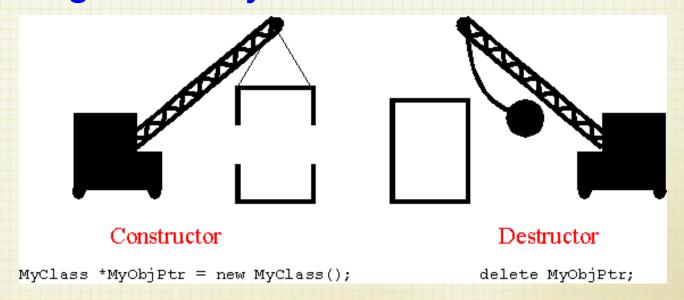
Phép gán đối tượng

Là việc sao chép giá trị các thành phần dữ liệu từ đối tượng a sang đối tượng b tương ứng từng đôi một

- ❖Trong hầu hết các thuật giải, để giải quyết một vấn đề →thường phải thực hiện các công việc:
 - Khởi tạo giá trị cho biến, cấp phát vùng bộ nhớ của biến con trỏ, mở tập tin để truy cập,...
 - Hoặc khi kết thúc, chúng ta phải thực hiện quá trình ngược lại như: Thu hồi vùng bộ nhớ đã cấp phát, đóng tập tin,...

Các ngôn ngữ OOP có các phương thức để thực hiện công việc này một cách "tự động" gọi là phương thức thiết lập và phương thức hủy bỏ.

- Phương thức thiết lập hay còn gọi là constructor, là một loại phương thức đặc biệt dùng để khởi tạo thể hiện của lớp.
- Bất kỳ một đối tượng nào được khai báo đều phải sử dụng một hàm thiết lập để khởi tạo các giá trị thành phần của đối tượng.
- Hàm thiết lập được khai báo giống như một phương thức với tên phương thức trùng với tên lớp và không có giá trị trả về (kể cả void).
- Constructor thường phải có thuộc tính public

Constructor có thể được khai báo chồng như các hàm C++ thông thường khác hay không?

Constructor có thể được khai báo với các tham số có giá trị ngầm định hay không?

```
class point{
  /*Khai báo các thành phần dữ liệu*/
  int x, y;
   public:
        point() { x = 0; y = 0; } /*Hàm thiết lập mặc định*/
        point(int ox, int oy) { x = ox; y = oy; }/*Hàm thiết lập*/
        void move (int dx, int dy);
        void display();
};
point a(5,2);
point b;
point c(3); ?
```

```
class point{
  /*Khai báo các thành phần dữ liệu*/
  int x, y;
   public:
        point() { x = 0; y = 0; } /*Hàm thiết lập mặc định*/
        point(int ox, int oy = 1){ x = ox; y = oy;}/*Hàm thiết lập*/
        void move (int dx, int dy);
        void display();
};
point a(5,2);
point b;
point c(3);
```

Phương thức thiếp lập mặc định

- Constructor mặc định (default constructor) là constructor được gọi khi thể hiện được khai báo mà không có đối số nào được cung cấp
 - MyClass x;
 - MyClass* p = new MyClass;
- Ngược lại, nếu tham số được cung cấp tại khai báo thể hiện, trình biên dịch sẽ gọi constructor khác (overload)
 - MyClass x(5);
 - MyClass* p = new MyClass(5);

Phương thức thiếp lập mặc định

- Đối với constructor mặc định, nếu ta không cung cấp bất kỳ constructor nào, C++ sẽ tự sinh constructor mặc định là một phương thức rỗng.
- Tuy nhiên, nếu ta không định nghĩa constructor mặc định nhưng lại có các constructor khác, trình biên dịch sẽ báo lỗi không tìm thấy constructor mặc định nếu ta không cung cấp tham số khi tạo thể hiện.

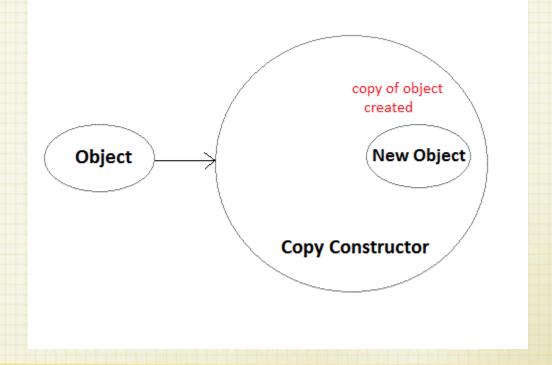
```
class point{
  /*Khai báo các thành phần dữ liệu*/
  int x, y;
   public:
        point(int ox, int oy = 1){ x = ox; y = oy;}
       void move (int dx, int dy);
       void display();
point a(5,2);
point b;
point c(3);
```

Phương thức thiếp lập sao chép

- Chúng ta có thể tạo đối tượng mới giống đối tượng cũ một số đặc điểm, không phải hoàn toàn như phép gán bình thường, hình thức "giống nhau" được định nghĩa theo quan niệm của người lập trình. Để làm được vấn đề này, trong các ngôn ngữ OOP cho phép ta xây dựng phương thức thiết lập sao chép.
- Đây là phương thức thiết lập có tham số là hằng tham chiếu đến đối tượng thuộc chính lớp này.

Phương thức thiếp lập mặc định

❖ Trong phương thức thiết lập sao chép có thể ta chỉ sử dụng một số thành phần nào đó của đối tượng ta tham chiếu → "gần giống nhau"

Phương thức hủy bỏ

Phương thức hủy bỏ hay còn gọi là destructor, được gọi ngay trước khi một đối tượng bị thu hồi.

Destructor thường được dùng để thực hiện việc dọn dẹp cần thiết trước khi một đối tượng bị hủy.

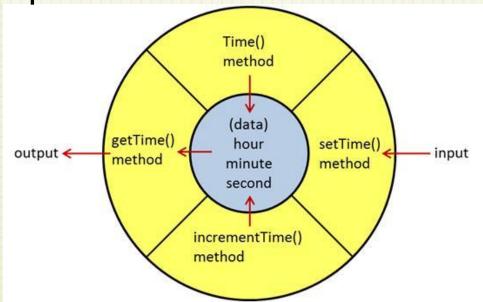
Phương thức hủy bỏ

- ❖ Một lớp chỉ có duy nhất một Destructor
- Cú pháp:
 - Phương thức Destructor có tên trùng tên với tên lớp và có dấu ~ đặt trước
 - Không có giá trị trả về
- Được tự động gọi thực hiện khi đối tượng hết phạm vi sử dụng.
- Destructor phải có thuộc tính public

```
class vector{
  int n; //số chiều
  float *v; //vùng nhớ tọa độ
public:
  vector(); //Hàm thiết lập không tham số
  vector(int size); //Hàm thiết lập một tham số
  vector(int size, float *a);
  ~vector(); //Hàm hủy bỏ, luôn luôn không có tham số
  void display();
```

Thao tác với dữ liệu private

- Khi muốn truy xuất dữ liệu private từ các đối tượng thì phải làm thế nào?
- Khi muốn cập nhật dữ liệu private từ các đối tượng thì phải làm thế nào?

Phương thức Truy vấn

- Có nhiều loại câu hỏi truy vấn có thể:
 - Truy vấn đơn giản ("giá trị của x là bao nhiêu?")
 - Truy vấn điều kiện ("thành viên x có > 10 không?")
 - Truy vấn dẫn xuất ("tổng giá trị của các thành viên x và y là bao nhiêu?")
- Đặc điểm quan trọng của phương thức truy vấn là nó không nên thay đổi trạng thái hiện tại của đối tượng

Phương thức Truy vấn

- Đối với các truy vấn đơn giản, quy ước đặt tên phương thức như sau: Tiền tố "get", tiếp theo là tên của thành viên cần truy vấn
 - int getX();
 - int getSize();
- Các loại truy vấn khác nên có tên có tính mô tả
- ❖ Truy vấn điều kiện nên có tiền tố "is"

Phương thức Cập nhật

- Thường để thay đổi trạng thái của đối tượng bằng cách sửa đổi một hoặc nhiều thành viên dữ liệu của đối tượng đó.
- Dạng đơn giản nhất là gán một giá trị nào đó cho một thành viên dữ liệu.
- Đối với dạng cập nhật đơn giản, quy ước đặt tên như sau: Dùng tiền tố "set" kèm theo tên thành viên cần sửa
 - int setX(int);

Truy vấn và Cập nhật

- ❖ Nếu phương thức get/set chỉ có nhiệm vụ cho ta đọc/ghi giá trị cho các thành viên dữ liệu →Quy định các thành viên private để được ích lợi gì?
 - Ngoài việc bảo vệ các nguyên tắc đóng gói, ta cần kiểm tra xem giá trị mới cho thành viên dữ liệu có hợp lệ hay không.
 - Sử dụng phương thức truy vấn cho phép ta thực hiện việc kiểm tra trước khi thực sự thay đổi giá trị của thành viên.
 - Chỉ cho phép các dữ liệu có thể truy vấn hay thay đổi mới được truy cập đến.

```
int Student::setGPA (double newGPA){
  if ((newGPA >= 0.0) && (newGPA <= 4.0)){
      this->gpa = newGPA;
      return 0; // Return 0 to indicate success
  else
      return -1; // Return -1 to indicate failure
```

- Trong C, static xuất hiện trước dữ liệu được khai báo trong một hàm nào đó thì giá trị của dữ liệu đó vẫn được lưu lại như một biến toàn cục.
- Trong C++, nếu static xuất hiện trước một dữ liệu hoặc một phương thức của lớp thì giá trị của nó vẫn được lưu lại và có ý nghĩa cho đối tượng khác của cùng lớp này.
- Các thành viên static có thể là public, private hoặc protected.

- Đối với class, static dùng để khai báo thành viên dữ liệu dùng chung cho mọi thể hiện của lớp:
 - Một bản duy nhất tồn tại trong suốt quá trình chạy của chương trình.
 - Dùng chung cho tất cả các thể hiện của lớp.
 - Bất kể lớp đó có bao nhiều thể hiện.

```
class Rectangle
                                    Rectangle r1;
                                    Rectangle r2;
                                    Rectangle r3;
  private:
    int width;
int length;
                                     count
    static int count;
                              r1
                                                r2
  public:
                              width
                                                width
                              length
                                                length
   void set(int w, int l);
    int area();
                                        width
                                        length
```

❖Đếm số đối tượng MyClass:

```
class MyClass{
  public:
      MyClass();
      ~MyClass();
      void printCount();
  private:
      static int count;
};
```

```
int MyClass::count = 0;
MyClass::MyClass(){
  this → count++;
MyClass::~MyClass(){
  this → count--;
void MyClass::printCount(){
  cout << "There are currently " << this → count << "
  instance(s) of MyClass.\n";
```

```
void main()
  MyClass* x = new MyClass;
  x \rightarrow printCount();
  MyClass* y = new MyClass;
   x \rightarrow printCount();
   y → printCount();
  delete x;
   y → printCount();
```

Phương thức static?

• Đối với các phương thức static, ngoài ý nghĩa tương tự với dữ liệu, còn có sự khác biệt cơ bản đó là việc cho phép truy cập đến các phương thức static khi chưa khai báo đối tượng (thông qua tên lớp)

- Các thành viên lớp tĩnh public có thể được truy cập thông qua bất kỳ đối tượng nào của lớp đó, hoặc chúng có thể được truy cập thông qua tên lớp sử dụng toán tử định phạm vi.
- Các thành viên lớp tĩnh private và protected phải được truy cập thông qua các hàm thành viên public của lớp hoặc thông qua các friend của lớp.
- Các thành viên lớp tĩnh tồn tại ngay cả khi đối tượng của lớp đó không tồn tại.

- Dể truy cập một thành viên lớp tĩnh public khi các
 đối tượng của lớp không tồn tại, đơn giản thêm
 vào đầu tên lớp và toán tử định phạm vi cho
 thành viên dữ liêu.
- Để truy cập một thành viên lớp tĩnh private hoặc protected khi các đối tượng của lớp không tồn tại, một hàm thành viên public phải được cung cấp và hàm phải được gọi bởi thêm vào đầu tên của nó với tên lớp và toán tử định phạm vi.

Ví dụ về đối tượng toàn cục

Xét đoạn chương trình sau:

```
#include <iostream.h>
void main(){
   cout << "Hello, world.\n";
}</pre>
```

❖ Hãy sửa lại đoạn chương trình trên để có kết xuất:

```
Entering a C++ program saying...
Hello, world.
And then exitting...
```

Yêu cầu không thay đổi hàm main() dưới bất kỳ hình thức nào.

Ví dụ về đối tượng toàn cục

```
#include <iostream.h>
class Dummy{
public:
 Dummy(){cout << "Entering a C++ program saying...\n";}</pre>
 ~Dummy(){cout << "And then exitting...";}
};
Dummy A;
void main(){
  cout << "Hello, world.\n";
```

Bài tập (20 phút)

Định nghĩa lớp **cPhanSo** biểu diễn khái niệm phân số gồm 2 thành phần dữ liệu: **tử số, mẫu số** và các thao tác:

- Nhập phân số
- Khởi tạo tử số và mẫu số cho phân số
- Xuất phân số
- Lấy giá trị phấn số
- Tính tổng 2 phân số

Viết chương trình cho phép người dùng nhập vào 2 phân số, tính tổng 2 phân số và xuất kết quả ra màn hình dưới dạng phân số.

- 1. Viết chương trình nhập họ tên, điểm toán, điểm văn của một học sinh. Tính điểm trung bình, xếp loại và xuất kết quả.
- 2. Viết chương trình nhập tọa độ tâm và bán kính của đường tròn. Tính diện tích và chu vi của đường tròn.
- 3. Viết chương trình nhập vào tọa độ 2 điểm trong mặt phẳng Oxy. Tính khoảng cách giữa chúng và xuất kết quả.

- 4. Cài đặt lớp cArray để biểu diễn mảng một chiều các số nguyên cho phép thực hiện các yêu cầu sau:
 - Tạo lập mảng gồm n số nguyên ngẫu nhiên bằng constructor
 - Xuất mảng ra màn hình
 - Tìm số âm lớn nhất
 - Đếm lần xuất hiện của một số nguyên x
 - Kiểm tra mảng có giảm dần không
 - Sắp xếp mảng tăng dần

5. Định nghĩa lớp cHocSinh gồm các thuộc tính: mã, họ tên, giới tính, năm sinh, điểm trung bình và các phương thức cần thiết.

Viết chương trình cho phép người dùng nhập thông tin 2 học sinh.

- Cho biết học sinh nào có điểm trung bình cao hơn.
- Cho biết học sinh nào có tuổi nhỏ hơn

- 6. Cài đặt lớp số phức để biểu diễn khái niệm số phức (một số phức bao gồm hai thành phần: phần ảo, phần thực).
 Cho phép thực hiên các thao tác sau:
 - Tạo lập số phức khi biết phần thực và ảo
 - Thay đổi phần thực, phần ảo
 - Lấy giá trị phần thực, phần ảo
 - Nhập số phức
 - Xuất số phức
 - Công hai số phức.
- Viết chương trình minh họa các chức năng của lớp số phức

Xét hai số phức $A(a_1, a_2)$, $B(b_1, b_2)$

- $A + B = (a_1 + b_1, a_2 + b_2)$
- $A B = (a_1 b_1, a_2 b_2)$
- $A * B = (a_1*b_1 a_2*b_2, a_1*b_2+a_2*b_1)$
- A/B = $\left(\frac{a_1 * b_1 + a_2 * b_2}{b_1^2 + b_2^2}, \frac{b_1 * a_2 a_1 * b_2}{b_1^2 + b_2^2}\right)$

BT Cộng điểm

23521016@gm.uit.edu.vn